

MARTINA JOKELOVÁ ŤUCHOVÁ

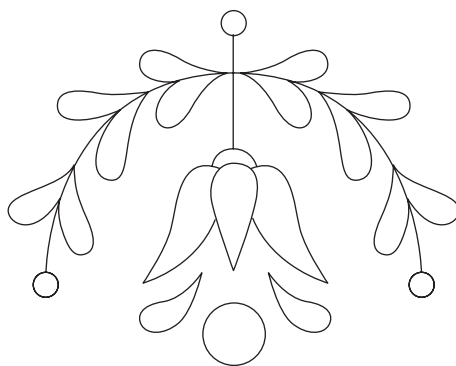
ZUZANA SMOLEŇOVÁ

Vyšívané žalmy

Maľovanka

s biblickými citátmi inšpirovaná slovenskými

ľudovými ornamentmi

Spolok svätého Vojtecha

Trnava 2024

© Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.

Trnava 2024

EAN 8588009144373

TRADÍCIA VŠITÁ DO DOMOVA

Výšivky, ktoré poznáme aj pod názvom vyšívané nástenky alebo „kuchárky“, tradične viseli v kuchyni našich prastarých mám – na stene, pri stolíku s nádobou na vodu, nad pieckou či sporákom, pri lavičke či posteli.

Majú pôvod v Nemecku a Holandsku, odkiaľ sa koncom 19. storočia šírili do Anglicka, Švédska, Poľska, Rakúsko-Uhorska, Ukrajiny a začiatkom 20. storočia sa dostali aj do Čiech a na Slovensko.

Keď „čierne“ kuchyne s otvoreným ohňom vystriedali obielené kuchyne so sporákom, do módy prišiel svetlý nábytok a gazdine začali zdobiť priestor textíliami. Medzi motívmi vyšívaných kuchárok, ktoré mali chrániť a zdobiť stenu či zabraňovať prievanu, prevládali tie, ktoré vyzdvihovali rodinnú pohodu, starostlivosť gazdinej o muža, domácnosť, čistotu, ale vyskytovali sa aj milostné či vtipné motívy, úryvky ľudových piesní, porekadlá, náboženské námety a citáty z Biblie. Oblúbené boli rastlinné ornamenty, zvieratá, postavičky detí a zaľúbeného páru.

Kuchárky mali obdĺžnikový tvar (80 x 50cm), bývali predtlačené na ľane, bielom plátne alebo na tenkej bavlnenej látke. Ženy a dievčatá si predtlačené vzory kupovali na trhoch alebo v galantériách a vyšívali ich najčastejšie stonkovým, krížikovým či plným plochým stehom (ten sa využíval na písmená). Častým typom bola jednofarebná

výšivka modrou, čiernou alebo červenou niťou. Hotové dielka sa vyprali, naškrobili a museli sa dobre vyžehliť.

Časté citáty a porekadlá:

Ty si, Bože, mojím Pánom a ja tvojím hospodárom.

Kemu sa u nás nelúbi, nech si dom lepšie zaradí.

Keď je núdza najvyššia, pomoc Božia najbližšia.

Práce v lásce konaná, zdarom býva žehnaná.

Bez Božieho požehnania, márne naše namáhania.

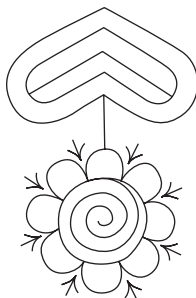
Kde sa dobre varí, tam sa dobre darí.

Kde Slovenka varí, tam sa dobre darí.

Host' do domu, Boh do domu.

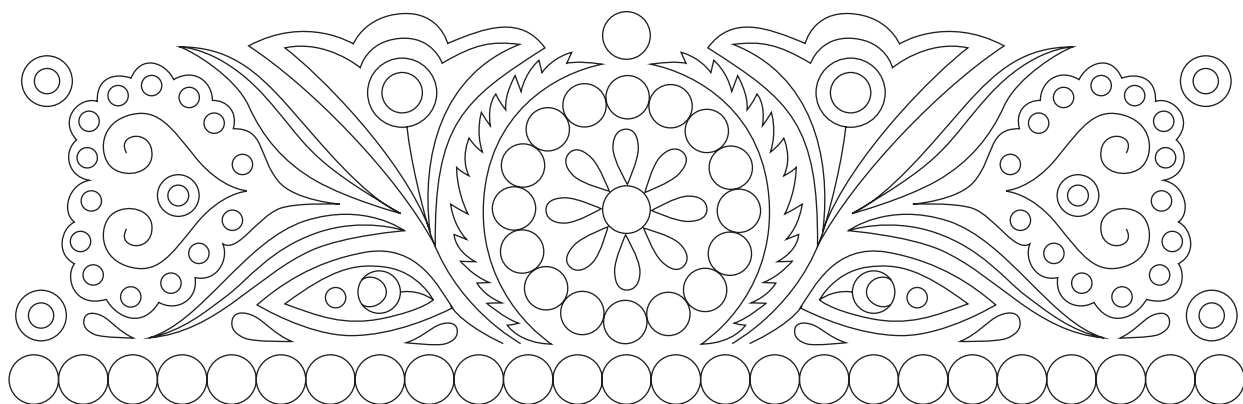
V maľovanke *Vyšívané žalmy*, ktorá okrem oddychu pri maľovaní môže poslúžiť ako predloha na vyšívanie, sme sa inšpirovali tradičnou funkciou vyšívaných násteniek – dekorovať a pripomínať múdrosť, konkrétne múdrosť obsiahnutú v žalmoch. Samotné ornamenty maľovaniiek vychádzajú z motívov slovenských krojov a kútnych plachiet. Touto krásou si chceme pripomínať zručnosti našich prababičiek a ich starostlivosť o rodinu a teplo domova.

Martina Jokelová Ťuchová

1. Inšpirované ľudovou výšivkou Kataríny Kanišovej, Čataj, okolo roku 1960

*V tebe sa budem tešiť
a radovať,
ospevovať budem tvoje meno,
Najvyšší.*

Ž 9, 3

